

Miran Rustja

Ponovno domov

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

Pomenljivo razmišljanje o človekovi umeščenosti v svet, ki ima določeno metaforično tujino in metaforično vrednoten dom. Razeseljeni v življenju običajno tavamo in v hrepenenju iščemo poti do ciljev, hkrati pa se usmerjamo k pogosto sanjanim ognjiščem domačij, ki nam nudijo toplino in umiritev. Miran Rustja je že v naslovu pesniške zbirke opredelil svojo pesem kot razmišljanje o večnem potovanju in srečevanju z dogodki, ki nas zaznamujejo in nam sproti odpirajo nova videnja in čutenja sveta. Če je v zbirki pesmi *Veter pomladnih angelov* (1998) čutiti dinamično čustvovanje in odzivanje na dogajanje zunaj pesnika in je v zbirki *Našel sem izgubljene spomine*, s katero je vstopil v slovenski prostor leta 1989, postavil kot poetski temelj alienativni model čutenja vrženosti v svet neznanega in ogrožujočega, se v pričujočih pesmih umirjeno trezno obrača k realnemu svetu skozi erotiko, miselno pesmijo in celo skozi didaktični diskurz. Med prejšnjimi tremi pesniškimi zbirkami in zadnjo se je Rustja namreč umetniško uresničeval s proznimi sestavki – razmišljanji v zbirkah *Kako biti in ostati bolan* (2008) in *Bolehne razdalje* (2009). Občutimo, da gre v zadnji zbirki za neke vrste sintezo med do sedaj predstavljenimi besedili, kar je prisotno v drugače dodelanih umetniških postopkih kot tudi v prelivanju motivnih elementov v novi Rustjevi poeziji.

Rustjeve pesmi v pričujoči zbirki so v prvi vrsti pesmi o pesniku. Gre za odzivanje na stvarnost, kjer občuti lebdenje

6 in negotovost, osamljenost in eterično izoliranost: »*Na dnu življenja lebdimo,/ vedno zazrti v neznani čas,/ v vrsti gremo, skozi vek hitimo,/ vsak je sam in je eden izmed nas.*« (*Pomladne krizanteme*). Utesnjenost še stopnjuje občutek uniformiranosti, vstopanje v zunanji red in razosebljeno sprejemanje danosti, ki je ukinila posameznost kot skupek različnosti in bogatosti in je vzpostavila splošnost, ki vodi individuum v resignirano ugotavljanje dejstev o vseenosti: »*pa če sem ali pa me ni.*«

Ljubezenska pesem se logično nadaljuje s pesnjenjem o harmoničnem predajanju in sprotne vzajemnem bogatenju obeh subjektov. To ni čutna erotika, ampak zapis o treznem in racionalno kontroliranem sobivanju dveh, ki sta hkrati umeščena v širši kontekst bivanja. Tudi metaforika in izbor besednega gradiva sta v teh pesmih enostavna in poudarjata občutje naravnosti in pristnosti čustvovanja: »*Samo še en hip,/ en droben cvetec na vrtu zimzelenih tulipanov/ in skoraj bo gotov najin prostor, ki ga riševa s poljubi.*« (*Daljave orhidej*) V izražanju erotičnega doživljanja se pesniku utrnejo misli o izločenosti, vendar je to čutenje vezano na umik pred svetom in zunanjim dogajanjem, da je lahko čustvovanje popolno srečanje v dvojini, ki pa prerašča v splošno radost za vse nas: »*saj ljubezen ljubiva za tebe, za mene, za vse nas.*« (*Rahlo na ustih poljubov*)

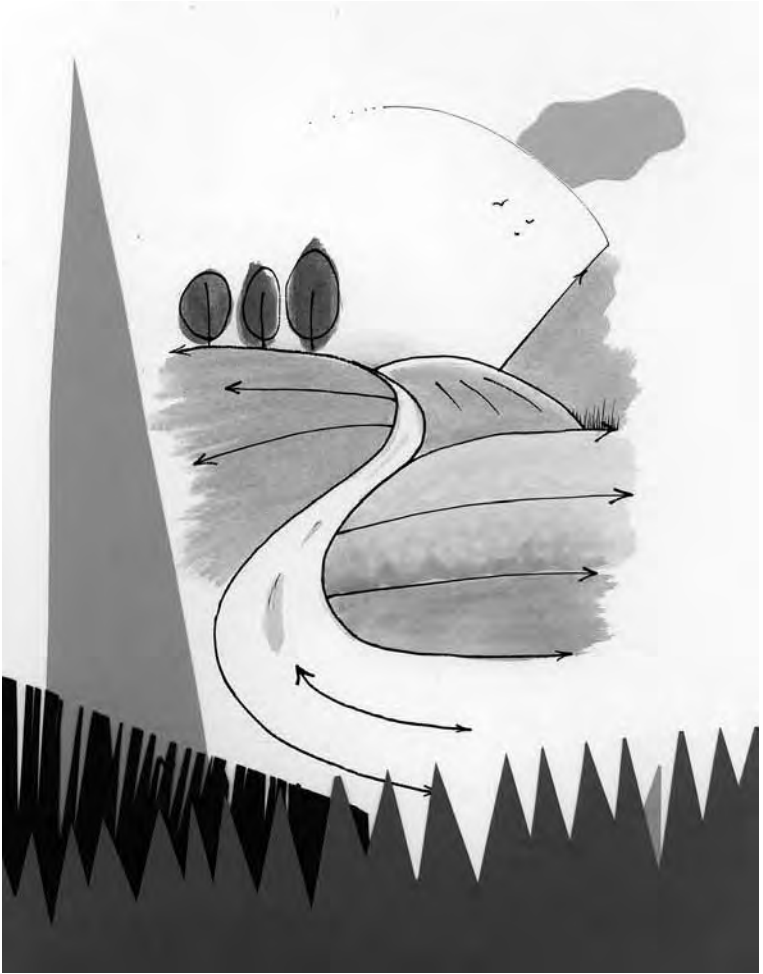
Rustjevo odzivanje na ogrožujoči ga realni svet je vezano na ustvarjanje trdne notranje idealitete, ki prerašča v dokazovanje lastnih moči in kljubovalnosti. Ta postopek je izdelal v zbirkah proznih razmišljanj iz preteklih let. Če je v teh zapisih bolezen metaforična podoba izkrivljenega stanja v človeku in družbi, je v lirskem zapisu v stihih izpostavljena zlasti druga komponenta vztrajanja in ohranjanja idealitete v zaznavanju lepote sveta, življenja in notranje pesnikove podobe. Zato se tudi odpira

svetu v oddaljenem in racionalno težko opredeljivem - gre za ozvezdja, vesolje, morja in oceane ...

Notranjo trdnost in hkrati tudi dvome načjenja v razmišljanjih o rodu. V pesmih, ki jih imamo pred sabo, bomo velikokrat zasledili misli o družini, o umeščenosti rodu v tuzemsko življenje in o posledicah naših ravnanj. Najbolj je izpostavljeno edino prozno besedilo v zbirki – Sinu Jerneju. Pismo odpira na eni strani vprašanja očetovskega prenosa nauk in nasvetov, po drugi strani pa načjenja boleča spoznanja o minljivosti, ki je tokrat vezana na ločevanje sina od domačije, njegovo odraščanje in osamosvojitvev. Rustju uspeva načeti številna vprašanja, ki se vsakdanje odpirajo, rojevajo v nas bolečino in strah ter hkrati radost, ko opazamo moči in sposobnosti pri svojih naslednikih. Avtorju mestoma uspeva prerasti oseben odnos on sam – sin Jernej in preide v širšo obravnavo vsebin, ki so univerzalne in večno aktualne.

Zbirka pesmi in zapisov se oblikovno ne razlikuje od prejšnjih. Velikokrat je bil že poudarjen pesnikov posebni odnos do ritmične strukture in do rime. Tudi v pričujočih pesmih bomo začutili ritem, pa tudi rimo, ki sta podrejena nekemu zunanjemu nihanju ali melodiji. Kot bi urejal ritmično strukturo pesmi nek zunanji ritem raperske uglasbitve, kjer je ob menjavanju poudarjenih in nepoudarjenih zlogov pomembno tudi sosledje dolžin posameznih zlogov oziroma samoglasnikov v njih. Melodija, ki jo avtor nezaznavno čuti ob svoji poeziji pa je Rustju dana ali celo prirojena sposobnost »glasbenega čutenja sveta«. To pa je tudi ena od drugačnosti njegovega ustvarjanja, ki nam ponuja tudi drugačno sprejemanje.

Bojan Bratina, prof.

In treba je iti na pticah planetu,
v gnezdih ploditi viharje Duha
in treba je moči,
znati početi,
si milost nadeti
in vanjo zleteti.

Klic po svobodi je stanje Duha,
je klic gospodarja, ki naj se ne da,
po drobtinah se plazimo naj ljudje se svetov,
a naj se ne krešemo,
ali svet je le moj
ali njegov.

Vsak svet življenju je upanje dar,
vsako življenje je gospodar,
sleherna igra resnbnost je biti
in sleherni stvari ne moremo in ne smemo uiti.

Zato, meglena struktura, sprejmi naš up,
poslušaj pozorno tudi obup,
vse, kar se ziblje po Dušnem planetu,
naj bo življenje,
življenje v nas,
v slehernem svetu.

Tihe rože zmorejo pomlad privekati v vrtove,
tihe rože, ki vodijo na zadnjo pot,
do njih, do tihih rož grebemo grobove,
grobove vseh nas, ki iščemo dobrot.

Spomenike rišemo na zemlji veka,
njih zapis je rahlo čuden stih,
slišimo, kako življenje steka
in vsak je dan, je pogled in le pridih.

Iz shrambe v shrambo samostanov kraja,
a koliba Duše ne pojenja,
še bolj se sklepa z obrazi raja,
ko trdega se kruha lomi od znojenja.

Mi ljudje sprejemamo berače,
ven iz mesta, ki utaplja pomorščake,
prodamo jih le za kos pogače,
če ne gre, zamenjamo jih za že preklicane očake.

In tako velika mesta nam grozijo,
da še bolj izropala bodo naše sanje,
plantaže na polju pa govorijo,
da nihče, če bode še tako naprej,
da nihče ne bo več stopil nanje.

A jaz, Ti in jaz,
ne bodeva plevela dala med tihe rože zmenjenih
vrtov,
ljubezni bova posteljo postlala,
da svet postal bo lepši in v ljubezni še bolj gotov.

DAN NEKEGA JUTRA

Jutro kakor tiha svetilka noči,
zgodaj je,
vse še spi.

En obraz
nočni je dokaz,
da tisti prikaz
sredi noči
nisi le ti,
da sva na tihem tudi midva,
o jutro, ki se zlepa ne da.

Pospravljamo gošče in se lepimo v nov dan.
Je res tako neznan?

Kar včeraj postoril je,
naj bo ta, naj bova midva ali on,
vse nam ostaja
kakor skriti zaslon,
na njem se gnetejo slike skrivnosti,
ko izvlečemo polja,
lahko so radosti,
lahko so težišča v smeri napor,
vendar naj bo življenje do slehernih por.

Prideš? Morda že danes ali pozneje?
Se vrneš med nas?
Ali slišiš neki nam skrivnostni svoj ukaz,
ki govori, da tam je drugače, da je bolj mirno,
a je brez nas?

Nam zaupaš vsaj tisto malo, tisto naše,
kako je tam,
tam v svetu tihih sanj?

Si srečen tam onkraj na drugi strani druge strani,
ali le biješ po platnicah,
na katerih naslov beleži sledi tvoje pesmi?

Pesmi, ki poje o vstajenjski procesiji neznanih pokopov.

Se čutiš ali slutiš ali samo vidiš nam tujo zgodbo pod deželo,
ki romarjem prišepetava,
da rože bdijo le kot spomin na prejšnjo noč?

Sem jaz tvoj sanjavi tujec,
morda tuji domorodec,
ki mu ne priznavaš namena?

Je tvoj namen čas nekega obdobja,
ki ni v članstvu našega veka
in je tvoj kraj odmaknjen prostor,
kjer so okna in vrata enaka princesi,
tisti lepotici,
ki sestopa v teman hodnik?

Po srečo, baje, da gre.

In na koncu hodnika?
Je kaj?
Si vsaj ti,
si ti tisto vse,
si ti
in obenem si kraljica noči?

Oh, narod tvoj za tebe mirno spi.

Odšel si iznenada, sredi noči
in dan zapel na veke.

Ali ga ne priznavava, tistega dneva, ki je spočel svetlobe
in mu na zaprta usta lepiva tišino?

Jaz bi vsaj za trenutek prišepnil vanj,
v dan
in izvedel rad nekaj tistega,
tistega vzvoda, ki me naslaja, da kličem.

O vem, da nisi le svoja medikamentoza.

V Ameriki je tvoja sluteča sreča,
jaz naj bi ostal doma,
vendar kjer si,
sva vselej oba.

In še več nas je sopotnikov bisage domačih jezdecev
na krilih želje po sreči.

Vem, da se pogrešaš, sin moj,
a ne umakni se,
pripelji, kolikor zmoreš, k sebi tisto deželo,
tisto, v kateri si,
in tisto, v kateri te zaenkrat še ni.

Takšno je sonce in so morja sveta,
takšen bodi junak,
ki nikdar se ne vda.

V svojem imenu te prosim,
a zate in vate sonca želja ti natrosim.

Stremim vate, te snubim kakor utišano jutro,
kričim skozi okno, da bi me slišali za en dan daleč,
govorim sebi, kakor bi pridigal milijonskim množicam.
Vse za eno doto, vse za en obraz.

To sem jaz!
A brez tebe me ni,
saj kakor v poletni vročini vzdihujem, ah,
saj kakor v jesenskih turobnih dneh odgrinjam megle,
iščem te in najdena si,
tudi takrat, kadar te ni.

Še najmanjkrat grem dalje brez tebe.

In hodim po stezah,
ki puščajo za sabo samotne sledi,
takrat odkrivam nove poti,
ena je prazna, druge pa ni.

In pri vseh odtenkih vselej si ti.

Polna je mera moje mladosti,
a nikdar ne ukinem svojih norosti.
Vanje se steka ves planetarni napev,
jaz pa ostajam nje vdani odmev.

ORANŽNE TEMNICE

Sestlal se bom s sabo,
naredil bom osnutek razuma,
poslal čustvom sklep o dohodku misli,
nadevano zmes lastne bisagnosti priporočeno
priporočil sebi in onim,
ki zalezljivo drezajo v okostja misli,
obtoženih na nenehnost življenja.

Da, če bi svet naredili dovolj lep,
svet, ki je v masni interes brutalno ujet?

Ne matere, ne!
Očete poglejte,
kako sestopajo iz osrčja prašnikov
in si ogledujejo pretečeno prihodnost.

Od tod dalje razjeda zločinska dobrot.

V brezvetrju nekakšne burje,
ki je nihče ne zazna,
kakor da era,
že zdavnaj prepozna,
v tem je slučaj,
ki podi se v zmeden značaj.

Prišleki se solznemu smehu ne bodo uklonili,
saj prišleki so zdaj nekje in spet niso,
in prišleki bodo prav takšni minili.

V samotne in trudno vzhičene značaje,
misleč, da tavajo, begajo in iščejo raje.

Semena truda upogibajo naše predstave
o veličini prostosti.

Takšni dajemo drug drugemu poslanstva o slučajih,
ki nikdar ne poneso v daljave tistih sanj,
ki kujejo resnico.

Vsak v svojem si iščemo pravico.

Takšno, ki pronica skozi sleherno postavo,
v njej so slutnje, v njej so prošnje,
v njej so kriki po človeku,
ki naj pelje pot, ko išče smer ta pravo.

Nič od tega nam vzelo ni življenje,
a dali smo si mi,
vzeli prednosti
in zašli v brezkončno nam trpljenje.

Iz uka se smeji nam čut postave,
se sučemo okrog smeri, te čudno prave,
le malo je potrebno klicati pomoč zvestobe,
saj trud posluša ganjene svetlobe sence,
čeprav življenje riše nam spominske vence.

In v soncu zremo v daljave,
smejave,
vzhičeno naporne,
po potokih zgled se vije kreatur,
ki nam so vzorne.

Odpisal pa nam ni nihče.

KAPILARE SLUTENJ

Skozi aktivne snovi
terapijsko utrujen človek drvi,
se na plaži ustavi za kratek le čas
človek, utrujen od sebe in nas.

Sum na slutnjo udriha po času,
še poskočna melodija žalno koraka,
meneč se za dvom umiramo in živimo senožetno,
a bol je devica, ki opozarja nas vsaka.

Vsak dan nam prinaša nov dan,
odkod se prikrade, razmišljamo zaman,
a vedeti smer, v katero mi zremo,
poznanstvo prijateljev je, čeprav ne povemo.

Morda tudi ne vemo!

Že jutri nas čaka sprehajalka podobe,
če danes nas bode ta trnjev okop,
naj modra barvina poboža gradove,
v katerih smo žalostni,
smo srečni in smo veseli,
človeštvo smo nežno in smo zmaličeni trop.

Ugasnile so luči.
Trop noči
daje pomoč,
da resnici pogledam v oči.

Resnica!

Drugačna je in zamišljena stopica skozi stanja našega
življenja.

Ne pojenja.

Noč v soju teme in sonce v objemu oblaka.

Nekdo nas čaka.

Si ti, preskakovalka naših simetrij in polkrogov,
ki se končujejo na sončevem podstrešju?

Še enkrat.

Ugasnile so luči.

Noč v tropu stopa skozi temo,
večer za večerom,
globoko v jutro
sonce se nalepi,
kakor bi sijalo v izmučeno truplo.

Saj smo in bijemo boj za preživetje Duha.

A nekdo se ne da.

Stopi stran in poglejva si v oči.
A noč še vedno mirno spi.

OTROŠKA VELIKOST

So tisti časi,
ko sem kot otrok s prstom risal
po meglenih okenskih steklih
velike ljudi.

Danes me, odraslega,
stiskajoče čustvo riše v otroški skakljači.

Bolje ne znam,
čeprav vem, da v cvetu otroštva
prav danes spoznam,
da sebe otroka nisem pripeljal tja,
kjer je mati moje nenehne mladosti
odprla in zaprla vrata.

Nekdo v globali kliče na odgovornost,
a ker kriv ni nihče,
se rana ne zapre.

V večernem galopu izdihujem tolažilne kretnje,
se skozi noč sestajam z nikoli odrešenim sovražnikom
in čakam, da ga bom vzljubil.

In potem bo tišina odeta v molk.

Beseda se bo zapisala v govore,
ki bodo pripovedovali o njem,
kakor takim, ki je odgovoren za tisočletja življenja.

Naj lilije pospravijo besedo, ki je zašla v molk.

Življenje postlano na trnju leži,
zgodba je takšna, da ugaša noči.
Nje luči.

Bridko sestopajo dol z oblasti
pokorni,
heroji,
predrzní,
boječi
in vsi, ki jih več ni.

Ostajajo temna luč in rosne trave,
med cvetjem vidijo se madeži narave,
predrzen je in znanstveno dokazan,
da nima rad,
zato je iznakažen.

Sam sem s tabo, daleč stran od raja,
a ni ga kraja, ki zastopal takšno bi resnico,
kot midva blaženo urejava pravico.

Po ljubezni.

Dragi,
naredimo korak,
da vsak med nami
v ljubezni prepoznal bo sebe
in priznal si, da le takšen je junak.

92 pošiljam te podrobnosti ljubezni v svet. Ker imam svojega otroka rad, želim to ljubezen ploditi in jo predstaviti.

Vest me dirja po planjavah in se sprašujem, si odgovarjam in zaokrožam krog, katerega središče je prav povsod.

Sin, so moji vsi trije časi? Vsaj za enega me olajšaj in me potolaži. Rad bi, da bi čas, ki je bil ostal izhodišče in dota moje matere in mojega očeta. Tudi tam sva midva. Čas, ki je, naj bo čast in upanje slutenj, da moramo in tudi zmoremo. Celo biti konkretni, kljub vsej imaginarnosti, ki nas zalezuje. In rad bi, da bi bil čas, ki prihaja, zanesljivo v upanju, da sta sedanjost in preteklost tisto sozvočje, ki bo znalo zaigrati vse vrste koračnic. Od žalne do poročne. Da bomo zaupali vedenju, da upamo v vse tisto, ki nas kliče. Nekdo potrebuje. Vsaj nekaj. Če je ljubezen, naj bi se ničesar ne bali. Sin Jernej, morda se gnetemo bolj, kot je to potrebno, a naj bomo v iskanju kruha neizprosni. Tistega dobrega kruha, ki kroži med lačnimi. Kot vidiš, sin, si v vodi izpiramo brazgotine in odžejani stopamo v korak s časom, ki tudi tesnobno išče svobodo. Zato pa sva in smo. Da izprašujemo in si povemo. Tisto o vericah in zajčkih, da si povemo. In ko zvemo, kam so odšle naše živali, se lahko za trenutek zlekemo v tisti brlog svojih Duš, kjer angelčki prižigajo zvezde, da se na nebu zagleda obraz, ki modro bdi nad našimi željami. Kot odgovor na naše prošnje naj se kakor meteor zaseje Ljubezen, ki obriše solze in da ustnicam obliko sporočanja, da se Duša namaka v lepotah. Tako in tako imamo lepote vsi radi, kajti v njih je ljubezen ali, točneje: v ljubezni so lepote.

Samostan svobode	9
Objemi me in ne strah	10
Vrtovi belih spominov	11
Obraz slike	12
Voki sočne reke	13
Dan nekega jutra	14
Telo obraza	15
Obliž na pokojno dušo	16
Bela lilija	18
Blaženi bojvniki	19
Daljave orhidej	20
Kaj svetu kot otrok	21
Oaze samotnosti	22
Potihoma je še najbolje	23
Silhueta smeri	25
Vzemi svetlobe	26
Besedni molk	27
Materinstvo duhov	28
Telesa miru	29
Otroku očeta	30
Robovi resnice	33
Po laži ni pravice	34

Ducat življenj v naročju slutenj	35
Kriki in ena tišina	36
Lehe iščejo sled	37
Tema svetlobe	38
Prerezi	39
Hrib išočih dolin	40
Ni daru brez darov	42
Kleče nikogar ne prosim	43
Dežela teme, a voda rešuje	44
Pohotnost sklenitev	45
Tihe samote	46
Žaluzije mokrot	47
Dnevu postave	48
Krog oljčnih smeri	49
Oranžne temnice	50
Srečolov upanja	51
Pomladne krizanteme	52
Sinjina teme	53
Dušna aorta	54
Smehljaj žalosti	55
Onkraj hriba šepa smrt	56
Solza opotekajočih želja	57
Drugačna enakost	58
Izpoved zamolčanja	59
Postoj in greš	61

Seznam bivanja	62
Spoznavni raj	64
Rahlo na ustih poljubov	65
Nerazkriti simboli	66
Sončna drenaža teme	68
Opomin na stanje	69
Kapilare slutenj	70
Sveti kraj noči	71
Prevod stanja	72
Krog te obide	73
Sodelavci molka	74
Samo poleg in si ti	75
Rišem te podoba	76
Krik sleherne ljubezni	77
Simptom ptice	78
Otroška velikost	80
Nova sezona zaveze	81
Sezona ptičjih noči	82
Po koliko je solza	85
Sinu Jerneju	86

Rustjevo vračanje domov

je pomenljivo razmišljanje o človekovi umeščenosti v svet, ki ima določeno metaforično tujino in metaforično vrednoten dom. Razseljenji v življenju običajno tavamo in v hrepenenju iščemo poti do ciljev, hkrati pa se usmerjamo k pogosto sanjanim ognjiščem domačij, ki nam nudijo toplino in umiritev.

... Rustjeve pesmi v pričujoči zbirki so v prvi vrsti pesmi o pesniku.

... Rustjevo odzivanje na ogrožujoči ga realni svet je vezano na ustvarjanje trdne notranje idealitete, ki prerašča v dokazovanje lastnih moči in kljubovalnosti.

... V pesmih, ki jih imamo pred sabo, bomo velikokrat zasledili misli o družini, o umeščenosti rodu v tuzemsko življenje in o posledicah naših ravnanj.

... Tudi v pričujočih pesmih bomo začutili ritem, pa tudi rimo, ki sta podrejena nekemu zunanjemu nihanju ali melodiji. Kot bi urejal ritmično strukturo pesmi nek zunanji ritem raperske uglasbitve, kjer je ob menjavanju poudarjenih in nepoudarjenih zlogov pomembno tudi sosledje dolžin posameznih zlogov oziroma samoglasnikov v njih. Melodija, ki jo avtor nezaznavno čuti ob svoji poeziji pa je Rustju dana ali celo prirojena sposobnost »glasbenega čutenja sveta«. To pa je tudi ena od drugačnosti njegovega ustvarjanja, ki nam ponuja tudi drugačno sprejemanje.

Iz recenzije

